

Muistikuvia ja tietoja sisällissodasta/vapaussodasta vuonna 1918 eräillä sukuumme liittyvillä paikkakunnilla

Yhteenveto omista ja sukulaisten tiedostoista ja julkisista lähteistä

Koonnut 1.4.2018 Kari Sipilä

Vuosi 1917 oli Suomi100-juhlavuosi. Vuonna 2018 on kulunut 100 vuotta itsenäisyyden jälkeisen kevään sisällissodasta, jota myös vapaussodaksi ja punakapinaksi on kutsuttu (https://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_sisällissota). Eräiden sukulaisten kanssa on viestitely vanhempien sukupolvien säilyneistä muistikuvista näistä vuosista eräillä sukuun liittyvillä paikkakunnilla.

Itsenäisyys konkretisoitui kevään 1918 mittaan punaisten hävittyä ensin Tampereella ja sitten koko Etelä-Suomessa. Sittemmin kirjallisuudessa on kerrottu, että myös saksalaiset auttoivat suomalaisia Etelä-Suomessa, kun taas Mannerheim jääkäreineen tuli Pohjanmaalta etelään. Mannerheim piti Helsingissä voiton paraatin keväällä eli 16.5.1918.

Venäjällä Neuvostoliitto Leninin ja Stalinin johdolla pääsi valtaan ja Saksa hävisi ensimmäisenkin maailmansodan syksyllä 1918.

Suomi pääsi vähitellen jaloilleen maatalouden palatessa tuotantoon ja sahojen ja muun puunjalostusteollisuuden alkaessa saada kauppoja erityisesti Englantiin USA:n ja Englannin tunnustettua Suomen itsenäisyyden vuonna 1919. Siitä itsenäisyys ja elinkeinoelämä sitten voimistuivat ja Suomi lähti kehittymään, joskin sisällissodan punaiset-valkoiset asetelma pysyi jonkinlaisena ongelmana aina toiseen maailmansotaan asti, jossa yhteinen vihollinen yhdisti Suomen kansan.

Lähde: Kari Sipilä Päätin kulkea tätä tietä, muistelmat, 2016

Pekka Joutsiniemi, Kangasala, Joutsiniemi

Kysymykseesi vapaussodasta tiedän ainoastaan, että ei täällä oikeastaan mitään tapahtunut, ainoastaan oli ollut pientä heinien ja kaurajen vaatimisia punaisten hevosille, joihin oli aina suostuttu. Täällä kohdeltiin hyvin torppareita ja työväkeä, mikä edesauttoi asioita. Sota-asioista ei juuri puhuttu vaikka niitä olisi kysellytkin.

Siihen aikaan (Joutsiniemen) tilaa piti vielä Adolf (Joutsiniemi), Ilmarille oli ostettu Prinssin tila, jota hän viljeli vuoteen 1919, jolloin siirtyi tänne ja Ossille tuli Kiehelä, jonka myi isoäidillesi (Auli Myllylälle) vuonna 1920.

Jorma Sipilä, Kangasala

Mitä Joutsiniemessä tapahtui punaisen vallan aikana emme varmuudella tiedä. Luultavasti punaiset kävivät siellä etsimässä aseita, penkomassa paikkoja, pakko-ottamassa elintarvikkeita ja ehkä jopa ryöstämässä arvoesineitä kuten muillakin hallitsemillaan alueilla.

Kangasalta punakaarti ajettiin pois 22.3.1918 ja joukot perääntyivät Tampereelle, jossa jäivät mottiin. Täten Kangasala säästy perääntyvien punaisten tekemiltä hirmuteoilta kuten talojen polttamiselta ja isäntien murhilta.

Joutsiniemessä oli vuonna 1880 neljä torppaa, tuskin niitä 1918 oli juuri enempää.

G.A.Joutsiniemi osti Kiehelän vuonna 1887. Hannes Myllylä osti sen 1920 ja myi Vehoniemen ja Kiehelän osan Keisarinharjusta valtiolle 1934.

Jaakko Larjola / äiti Tellervo Myllylä, Helsinki, Kangasala, Kustavi

Äiti joskus muisteli aikoja v. 1917, hän oli silloin 5v. Yhdessä Kertun kanssa hän pani merkille, että jotain erikoista on tapahtunut, kun kasakoilla oli punaiset nauhat keihäiden kärjissä – se oli lokakuun vallankumous.

Kansalais- eli Vapaussodan aikana äiti muisti, että mummu käski häntä Kertun kanssa kulkea aina kyyryssä keittiössä, jonka ikkunat (siihen aikaan) antoivat Vanhan kirkon puistoon. Siellä ammuskeltiin, ja harhaluoteja osui aina joskus ikkunoihin. Koko selkkaus oli äidistä kuitenkin lähinnä vain kivalla tavalla jännittävä, ei pelottava.

Kustavin Siiri oli siihen aikaan jo aikuinen. Sodan alussa hän pani merkille, kuinka Vartsalan talolliset menivät punaisia pakoon Ahvenanmaalle, ja parin kuukauden päästä kuinka he palasivat samaa reittiä ahdistamaan punaisia. Siiriä ei koko selkkaus koskettanut sen kummemmin – ilmeisesti hän ja hänen vanhempansa olivat pysytelleet puolueettomina, vaikka olivatkin Pellin torppareita ("kalastajan torppa").

Rupesin miettimään, tiedänpö mitään vaarin ja mummun suhtautumisesta politiikkaan, siis äidin kertomana. Minulla on sellainen käsitys, että Hannes pysytteli aika neutraalina. Eli hän ei käsittäkseni esim. kuulunut suojeluskuntaan. Samoin minulla on se käsitys, että hän ei erityisemmin arvostanut Aatun systeemiä, vaikka kävi työasioissa usein Saksassa 30-luvulla. Luulisin, että hän pyrki siinäkin pysyttelemään neutraalina.

Kansalaissodan juuri loputtua äiti (6v) oli kerran Hanneksen kanssa autoajelulla Kangasalla suojeluskuntaupseerin kanssa. Upseeri meni äidin mielestä suotta räyhäämään yhdelle köyhälle torpparille, joka vielä sitkeästi piti punalippua mökkirähjänsä salossa. Hannes lienee ollut samoilla linjoilla (?). Mummun luokse puolestaan tuli kerran vähän sääliittävä laukkurysä. Säälistä mummu rupesi puhumaan hänelle venäjää, jota osasi koulun jäljiltä vähän. Mies ilahtui tavattomasti ja rupesi kertomaan vuolaasti perheestään ym.

Näistä hajanaisista muisteluista minulle on tullut se mielikuva, että Hannes ja Auli olivat mielipiteiltään aika liberaaleja, ja tavallaan edellä aikaansa. Mutta kaikki on tietysti tullut minulle äidin "suodattamana", joten mitään varmaa en uskalla sanoa.

Sellainen käsitys minulla kuitenkin on, että ei Hanneksen perhe eikä Joutsiniemi mitenkään pahemmin kärsinyt sen kummemmin sortovuosista kuin myöskään kansalaissodasta. Miksi Joutsiniemi pääsi niin vähällä, vaikka heillä oli paljon torppareita? Olivat ehkä osanneet kohdella hyvin torppareitaan?

Erkki Myllylä / Auli Myllylän kirjoitus Paavo poikansa lapsikirjassa

Sodan alkaessa Auli odotti neljättä lastaan, Paavo. Paavo syntyi sodan ollessa vielä käynnissä 26.3.1918. Seuraava teksti on Aulin Paavo poikansa lapsikirjaan kirjoittama.

Aika oli rauhatonta. Keväällä, maaliskuussa 1917 oli puhjennut Venäjän suuri vallankumous. Mainingit monella tavalla tuntuivat meilläkin Suomessa. Vallankumous-kuumeen näkijöinä olimme Helsingissä ja saimme muutoinkin seurata tapauksia läheltä. Kesällä v. 1917

asuimme Joutsiniemessä Kangasalla. Jo kesällä ja syksyllä varsinkin alkoi näkyä sosialistien vallankumous-aikeellisia merkkejä. Marraskuun lakot mellakoineen olivat mieliä jännittäviä. Elokuun lopussa olimme muuttaneet Helsinkiin. Asuimme kodissamme rauhassa ja turvassa. Kodin rauha liensi tapahtumien kiihkeää kulkua.

Tammikuussa 1918 puhkesi n.s. punakapina. Senkin ajan - Jumalan kiitos – saimme olla verrattain rauhassa. Ei mitään häiriöitä tapahtunut kotona.

Vaikeinta oli yleinen ruokapula. Perin niukkaa oli jokapäiväinen leipämme; jopa niinkin, että ajoittain oli huono leipäkin lopussa. Lapset pyysivät leipää tai lisää leipää, mutta ei ollut antaa.

Mutta mielen ei annettu masentua, valkoisten tai saksalaisten apua toivottiin ja salaiset tiedot toivat uutta virikettä. Viikot tuntuivat vuosilta, hitaasti kului aika. Ja ennenkuin apu ehti oli meille 26 p. maalisk. syntynyt poika. Pian sen jälkeen 12 p. huhtikuuta vapauttivat saksal. apujoukot Helsingin ja mieli virkeänä päästiin punaisesta painajaisesta, joka H:ssä oli kestänyt 75 päivää.

Myöhemmin lapsikirjassa Auli kirjoittaa Paavon ristiäisistä seuraavasti.

Perin vaatimattomat ristiäiset olivat kodissamme. 28 p. huhtikuuta oli kotiimme kokoonkootuneet ristiäisvieraat. Hädintuskin voitiin kuppi kahvia tarjota. Paavo-pojulla oli sangen vaatimattomat ristiäiset.

Kommentti Bulevardin kodin tilanteesta / Jorma, Kari Sipilä

Mahtoiko Myllylöiden Helsingin kodin eli Bulevardi 9:n (ns Ekbergin talo, 2. kerros) ikkunasta sittenkään nähdä Vanhan kirkon puistoon? Nykyinen Bulevardin ja Annankadun kulmatalo Bulevardi 5 on rakennettu 1924, mutta Helsingin kartassa v. 1910 siinä on kerrostalo. Sen sijaan Bulevardi 7:ssä oli matalia puutaloja ja nykyinen kerrostalo siihen on valmistunut 1939 (missä Martti ja Kerttu Sipilän perhe asui 1939-43 ja missä Työtehoseura oli vuosikymmenet).

Pitkin vuotta 1917 oli kyllä ruokapulaa ja mellakoita. Sisällissota käynnistyi 27.1.1918 punaisten vallattua Helsingin. Punaiset hallitsivat kaupunkia ja partioivat kaupungilla ja tekivät asunnoissa etsintöjä pitkin kevättä 1918 noin 11 viikon ajan Helsingin valtaukseseen asti. Varsinaista sotaa Helsingin kaduilla oli 11-14.4.1918 saksalaisten ja osin valkoisten vallatessa kaupungin. Kiivaita taisteluja Bulevardia lähimpänä oli tuolloin mm nykyisen Lasipalatsin, Fredrikinkadun, Ruotsalaisen teatterin ja rautatieaseman seuduilla.

Varmaan Auli-mummun varoitus oli Helsingin valtauksen ajalta ja ikkunat olivat Bulevardin puolella.

Kari Sipilä / Kerttu Sipilä, Helsinki

Joskus keskusteltiin Kerttu-äidin ja Martti-isän kanssa siitä, miten he nuoruudessaan kokivat sen, että Suomi julistautui 6.12.1917 itsenäiseksi. Äiti oli Suomen itsenäistyessä 7-vuotias ja hän sanoi, että ei hän siitä mitään erikoista muista.

Auli ja Hannes Myllylän perhe asui Helsingissä. Kiehelä Kangasalla kuului tuolloin Joutsiniemeen ja Auli ja Hannes ostivat sen vuonna 1920. Auli-mummun lapsuudenkoti oli Joutsiniemi Kangasalla, Hannes-vaarin lapsuudenkoti oli Kärämäellä Pohjanmaalla.

Kari Sipilä / Kerttu Sipilän aviomies Martti Sipilä, Viiala Akaa

Isä, joka oli silloin 9-vuotias, sanoi, että se itsenäisyys tuli tutuksi tai vaikutti hitaasti, kun tiedonvälitys oli hidasta. Oleellisemmin hän muisti sisällissodasta sen, että punaisia oli useaan kertaan Viialassa ja kävivät heilläkin. Hevosia ja karjaa vietiin piiloon ns. saareissa olevaan latoon, etteivät punaiset niitä veisi, eivätkä kai vieneetkään, mutta ruokaa ja vaatteita ottivat.

Punaisten johtajakin, ilmeisesti myös itse Eino Rahja, lienee käynyt Sipilässä keväällä 1918 ennen Tampereen taisteluita. Sipilän talossa ei kuitenkaan tuhottu mitään, niin kuin monessa muussa talossa.

Kari Sipilä / Karin vaimon Marja Sipilän isä Orvo Tanni, Tampere

Marjan isä, Orvo Tanni kertoi lapsuudestaan Tampereella, jossa he asuivat ensin aseman itäpuolella (nykyisen Scandic-hotellin vieressä) ja sittemmin Pyyntien kupeessa, Pirkankatu 55. Orvo vanhempineen oli ollut taisteluita paossa ja turvassa mm. Tuomiokirkossa, oli syönyt taikinaa joskus ainoana ruokana ja oli ollut 6-vuotiaana punaisten vankileirin tuntumassa Kalevassa. Siellä hän oli antanut nälkää näkeville vangeille aidanraosta ruohoja ruuaksi, jolloin vartija uhkasi ampua hänet, mutta Olga-äitinsä sai hänet turvaan. Olga otti avioeron jälkeen takaisin tyttönimensä Karukka. Lauri Tanni, Orvon isä, oli hevosmies ja autoilija takseineen Tampereella. Hänen vanhempansa olivat alun perin Vesilahdesta, josta he muuttivat Laukon kartanon torpparimellakoiden aikaan Tampereelle. Laurin isä oli myllärinä Vesilahdella.